

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Архитектонски факултет

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Данијеле Савкић

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. 01-428/2-6.17. од 18.04.2016. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Данијеле Савкић под насловом

**УЛОГА ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА У УПРАВЉАЊУ
ЛОКАЛНИМ РАЗВОЈЕМ У СРБИЈИ ПОСЛЕ 2000-ТЕ ГОДИНЕ**

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2009/2010. године кандидаткиња је уписала докторске академске студије архитектуре научног карактера (основна област истраживања *архитектура и урбанизам*; ужа научна област истраживања *урбанизам и просторно планирање*) на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 80/80, 84/10, 88/12 и 89/12-пречишћен текст), а у вези са чланом 28.

Правилника о докторским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 24. 06. 2013. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 12.07.2013. године, донело одлуку број 01-864/2-5.18. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидаткиње Данијеле Савкић, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације, под насловом **„Улога генералног урбанистичког плана у управљању локалним развојем у Србији после 2000-те године“**, у саставу:

- др Нада Лазаревић Бајец, ментор
редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Марија Маруна, председник Комисије
ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Милош Живковић, члан Комисије
доцент Правног факултета Универзитета у Београду

На основу члана 30. Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31-34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 10. 12. 2013. године, одлука бр. 61206-6016/2-13, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 23. 12. 2013. године, донело одлуку број 01-1970/2-8.20. да се Данијели Савкић, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом **„Улога генералног урбанистичког плана у управљању локалним развојем у Србији после 2000-те године“** и да се за ментора именује проф. др Нада Лазаревић Бајец, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду, у пензији. На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 89/12 – пречишћен текст и 98/14), чл. 37. Правилника о докторским академским студијама („Сл. билтен АФ“, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 11. маја 2015. године, Наставно научно веће Факултета је на седници одржаној дана 18.05.2015. године донело одлуку бр. 01-645/2-4.6 којом се уместо проф.др Наде Лазаревић Бајец именује за ментора др Марију Маруну, ванредног професора Архитектонског факулта.

Завршену докторску дисертацију кандидаткиња, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија у априлу 2016. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12-пречишћен текст и 98/14), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 11. 04. 2016. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 18. 04. 2016. године, донело одлуку број 01-428/2-6.17.У да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Данијеле Савкић под насловом **„Улога генералног урбанистичког плана у управљању локалним развојем у Србији после 2000-те године“** у саставу:

- др Марија Маруна, ментор
ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду

- др Владан Ђокић, председник Комисије
редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Милош Живковић, члан Комисије
ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Урбанизам и просторно планирање*, за које је Факултет матичан.

Списак радова који квалификују проф. др Марију Маруну за ментора докторске дисертације су:

1. Miložkić, D. And Maruna, M. 2014. Saving urban planning from another utopian model. In: E. Vaništa Lazarević, M. Vukmirović, A. Krstić Furundžić and A. Đukić: *Keeping up with technologies to improve places*, Chapter 2, Cambridge Scholars Publishing
2. Perić, A. & Maruna, M. (2012). Predstavnicu društvene akcije u procesu regeneracije priobalja – slučaja braunfeld lokacije "Luka Beograd". *Sociologija i prostor*, Vol 50 No.1 (192), (str.61-88), SSCI
3. Лазаревић Бајец, Н., Маруна, М. (2009). *Стратешки урбани дизајн и културна разноликост*. Београд: Архитектонски факултет
4. Милојкић, Д. и Маруна, М. 2013. Иновативне мере регулисања ефеката климатских промена у урбанистичком планирању. У Ђокић, В., Лазовић, З. (ур.). *Утицај климатских промена на планирање и пројектовање III: Креирање стратегија и образаца*. Београд: Архитектонски факултет
5. Savkić, D., Petrović, M., Maruna, M. And Đukić, V. 2015. Mayors as creators of the role of general urban plan. *Serbian architectural journal*, 7

1.3. Биографски подаци о кандидату

Данијела Савкић (Милојкић), дипл. инж. арх., рођена је у Београду 17.05.1984. године, где је завршила Основну школу и Гимназију у општини Младеновац, оба пута као носилац Вукове дипломе. Дипломирала је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 2008. године, са просечном оценом 9,6 током студија. Након мастер студија, на истом факултету уписује Специјалистичке студије Урбана обнова градова, које завршава 2011. године одбранивши специјалистички рад са оценом 10 на тему Дефинисање процене утицаја на социјални развој у процесу планирања и предлог за законско регулисање у Србији, код ментора проф. др Ксеније Петовар. Докторске студије уписује 2009. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Учествовала је у изради неколико стручних публикација, на више урбанистичко-

архитектонских конкурса, као и изложбама стручно-уметничких остварења у области урбанизма и архитектуре, на којима је постигла запажене резултате.

Истраживачки рад Данијеле Савкић је усмерен на истраживање урбанистичког планирања у локалном развоју, укључујући и повезане аспекте едукације делатника који утичу на развој урбанистичког планирања у складу са савременим развојним захтевима. Резултати истраживања су публиковани у неколико иностраних и домаћих часописа, као и на већем броју домаћих и међународних конференција. (Милојкић, Д. 2011. Дефинисање процене утицаја на социјални развој у урбанистичком и просторном планирању. Социологија и простор, 193 (2), п.203 // Milojkic, D. & Simic, I. 2012. The principles of sustainability in goals and projects in local strategic plans in Serbia. New urbanity cities vs. global challenges, STRAND International symposium, Belgrade, April, 2012 // Милојкић, Д. и Милојкић, С. 2013. Утицај урбанистичког планирања на приватне иницијативе у области управљања отпадом у Србији. Планска и нормативна заштита простора и животне средине, Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, Завод за урбанизам Града Суботице, Палић, Април, 2013 // Маруна, М., Михајлов, В. и Милојкић, Д. 2011. Урбани дизајн у функцији културно одрживих решења. У: У. Радосављевић и К. Лаловић (ур.): Савремени риступи урбаном дизајну за одрживи развој Србије – истраживање потенцијала и могућности развоја Доњег подунавља. Београд: Архитектонски факултет.

Данијела Савкић има радно искуство у приватном, јавном и невладином сектору. До 2015. године је била запослена у Градској општини Младеновац као руководица групе за локални економски развој, а пре ове позиције је од 2006. године променила неколико раних места: project developer у Фонду Б92; Координатор пројекта Стратегија развоја општине Алибунар 2014-2020 у општини Алибунар; Chief grant writer у Axia consulting d.o.o.; рецензент часописа Социологија и простор, Института за социолошка истраживања у Загребу (октобар, 2012); сарадник у настави на Архитектонском факултету, Универзитета у Београду, на Департману за урбанизам; и као студент демонстратор на Архитектонском факултету, Универзитета у Београду, на Департману за урбанизам.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Данијеле Савкић изложена је на 273 странице. У првом делу рада дати су: насловне стране на српском и енглеском језику, резиме на српском и енглеском језику, изјава захвалности, садржај и попис дијаграма и табела. Основни текст дисертације садржи 9 дијаграма и 2 табеле на укупно 223 странице. Иза основног текста следи списак коришћене литературе и извора, биографија кандидата и изјаве. Докторска дисертација има шест делова: Увод, четири поглавља и на крају Дискусију резултата, закључке и правце даљих истраживања, прегледно систематизованих у следећем садржају:

САДРЖАЈ

Списак дијаграма и табела

1. УВОД

- 1.1. Уводне напомене о теми истраживања
- 1.2. Претходна анализа информација о предмету истраживања
- 1.3. Проблем и предмет истраживања
- 1.4. Циљ и задаци истраживања
- 1.5. Полазне хипотезе истраживања
- 1.6. Образложење усвојених метода
- 1.7. Научна оправданост и очекивани резултати истраживања

2. УЛОГА ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА У ЛОКАЛНОМ РАЗВОЈУ – КОНЦЕПТУАЛНИ И ТЕОРЕТСКИ ОКВИР

2.1. Теоријски оквир истраживања локалног развоја и улоге ГУП-а

2.1.1. Појам и функционисање институције и њених елемената

2.1.1.1. Елементи конституисања институције

2.1.1.1.1. Институционализација, митови и церемоније

2.1.1.2. Структуре управљања

2.1.1.3. Делатници и неоинституционализам рационалног и социолошког приступа

2.1.2. Промена планерске парадигме и неоинституционализам

2.1.2.1. Партиципативни модел у планирању

2.1.2.2. Комуникативно-колаборативна парадигма

2.1.2.3. Елементи партиципативног модела у планирању

2.1.2.4. Теоријски оквир критике партиципативног модела

2.1.2.5. Критика партиципативне демократије

2.1.2.6. Колаборативни модел у планирању

2.2. Концептуални оквир истраживања локалног развоја и улоге ГУП-а

2.2.1. Зависност улоге планирања од модела планирања и институционалног окружења

2.2.2. Елементи конституисања институције управљања локалним развојем и институције ГУП-а

2.2.3. Структуре управљања локалним развојем и улога ГУП-а

2.2.4. Делатници у локалном развоју и планирању, и њихов утицај на улогу ГУП-а

2.2.5. Улога планирања у институцијама локалног развоја

2.2.6. Уједначавање позиција – планови и пројекти, колаборативно и рационално планирање

2.2.7. Улога планирања у пост-социјалистичким земљама

2.2.7.1. Норме у пост-социјалистичким земљама и улога урбанистичког планирања

2.2.7.2. Институционалне промене у пост-социјалистичким земљама услед процеса приступања Европској Унији

2.2.7.3. Делатници у локалном развоју у пост-социјалистичким земљама

2.2.7.4. Стратешко и регулативно планирање / тржиште и ниво друштвеног развоја

3. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

- 3.1. Истраживачки приступ и истраживачке методе
- 3.2. Анализа докумената
- 3.3. Анкета
- 3.4. Студије случаја
 - 3.4.1. Усмерени оријентациони интервју
 - 3.4.2. Генерализација података

4. УЛОГА ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА У ЛОКАЛНОМ РАЗВОЈУ У СРБИЈИ

- 4.1. Улога урбанистичког планирања у институцијама локалног развоја из периода самоуправљања и централизације (1953-2000)
 - 4.1.1. Управљање локалним развојем у периоду 1953-1990
 - 4.1.2. Управљање локалним развојем у периоду 1990-2000
 - 4.1.3. Урбанистичко планирање у периоду од 1953-2000
- 4.2. Транзиција и улога урбанистичког планирања у локалном развоју након 2000 године
 - 4.2.1. Делатници у локалној самоуправи
 - 4.2.1.1. Скупштина општине
 - 4.2.1.2. Председник општине и општинско веће
 - 4.2.1.2.1. Однос локалних власти према локалном развоју и улози генералног урбанистичког плана
 - 4.2.1.3. Општинска управа
 - 4.2.1.4. Јавна предузећа
 - 4.2.1.5. Месне самоуправе
 - 4.2.1.6. Грађани и учешће у остваривању локалне самоуправе
 - 4.2.1.7. Невладин и приватни сектор у локалном развоју
 - 4.2.2. Финансирање послова локалне самоуправе
 - 4.2.3. Односи локалних самоуправа са органима Републике и територијалне аутономије
 - 4.2.4. Сарадња и удруживање јединица локалне самоуправе
 - 4.2.5. Градови и град Београд
 - 4.2.6. Утицај принципа и директива ЕУ на локалне самоуправе
 - 4.2.6.1. Европска повеља о локалној самоуправи
 - 4.2.6.2. Препоруке и резолуције
 - 4.2.6.3. Комитет региона Европске уније и Мадридска конвенција
 - 4.2.7. Урбанистичко планирање у Србији након 2000-те
 - 4.2.7.1. Генерални урбанистички планови – садржина и форма
 - 4.2.7.2. Систем надлежности и одлучивања у процесу урбанистичког планирања
 - 4.2.7.3. Доминантни приступи и методологија
 - 4.2.7.4. Учесници планског процеса
 - 4.2.7.5. Обавезност и однос планова вишег и нижег реда

5. **УЛОГА ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА У ЛОКАЛНОМ РАЗВОЈУ – УВИД У ПРАКСУ НА ПРИМЕРУ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ МЛАДЕНОВАЦ**
 - 5.1. Структура, нормe и делатници Града Београда
 - 5.2. Структура, нормe и делатници градске општине
 - 5.3. Студија случаја - инвестирање у изградњу и обнову локалних путева на територији Градске општине Младеновац
 - 5.3.1. Делатници у процесу одлучивања
 - 5.3.2. Нормe у процесу одлучивања
 - 5.4. Студија случаја – изградња погона за рециклажу метала на територији Градске општине Младеновац
 - 5.4.1. Делатници у процесу одлучивања
 - 5.4.2. Нормe у процесу одлучивања
 - 5.5. Дискусија
6. **ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА, ЗАКЉУЧЦИ И ПРАВЦИ ДАЉИХ ИСТРАЖИВАЊА**
 - 6.1. Улога генералног урбанистичког плана у систему управљања локалним развојем
 - 6.2. Однос делатника унутар институције локалног развоја и урбанистичког планирања
 - 6.3. Одржавање процедура и форми урбанистичког планирања
 - 6.4. Препоруке за успостављање нове улоге генералног урбанистичког плана у Србији
 - 6.4.1. Нормe институционалног оквира локалног развоја и урбанистичког планирања
 - 6.4.2. Делатници унутар институција локалног развоја и урбанистичког планирања
 - 6.5. Доприноси у пракси и теорији и препоруке за даље истраживање

Биографија аутора

Изјава о ауторству

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Структуру рада чине следеће основне целине: увод, теоретски и концептуални оквир истраживања, методолошки оквир истраживања, приказ и интерпретација истраживања улоге планирања у Србији и дискусија резултата са закључцима и правцима даљих истраживања.

Увод, односно прво поглавље, садржи уводне напомене о теми истраживања, претходну анализу информација о предмету истраживања, преглед истраживачких циљева и задатака, полазне хипотезе истраживања, образложење методолошког приступа теми истраживања, научну оправданост дисертације и очекиване резултате

истраживања. У уводу су постављена два најважнија истраживачка питања о улози генералних урбанистичких планова у односу на интересе локалног развоја и начину на који се компликован систем генералног урбанистичког планирања одржава без обзира на ефекте и потребе на локалном нивоу.

Друго поглавље - Улога генералног урбанистичког плана у локалном развоју – концептуални и теоретски оквир, садржи две целине, од којих прва разјашњава теоретски и концептуални оквир истраживања, а друга улогу планирања у локалном развоју, и посебно у пост-социјалистичким земљама. **У првом делу** је представљена неоинституционална теорија, као основна теорија у истраживању. Разјашњени су основни појмови неоинституционалне теорије и јединице анализе – делатници, структура и норме/правила, кроз које је даље анализиран систем управљања локалним развојем и систем планирања. Неоинституционална теорија је даље повезана са теоријом планирања, и дат је преглед ставова теоретичара планирања о улози планера и планирања у институцијама локалног развоја. Предочена је промена планерске парадигме од свеобухватног ка колаборативном планирању, а затим су објашњени колаборативни и партиципативни модел. Посебно је образложено зашто је за даље истраживање изабран колаборативни модел уместо партиципативног, с обзиром на чињеницу да је партиципативни модел далеко промовисанији у Србији. **У другом делу** је развијена дискусија о утицају који на улогу планирања имају модел планирања и институционално окружење, а затим су поступно описани утицаји појединачних фактора институционалне подлоге на улогу планирања - делатници, структура и норме/правила. Такође, посебно је описана улога планирања у локалном развоју, односно представљени ставови теоретичара о улози коју планирање може да игра. Улога планирања у пост-социјалистичким земљама је посебно проблематизована и представљена, с обзиром на контекст истраживања, односно истраживање у Србији као пост-социјалистичкој земљи. Кроз радове бројних аутора, објашњене су специфичности пост-социјалистичких система по питању институција локалног развоја и планирања, макро институција које их окружују и микро фактора, као што су делатници или појединачне норме.

Треће поглавље приказује **методолошки оквир истраживања**. У методологији су поступно по поглављима објашњени истраживачки приступ, изабране методе и технике прикупљања и анализе података, методологија студије случаја и генерализација података.

Предмет **четвртог поглавља** је **улога генералног урбанистичког плана у локалном развоју у Србији**, и састоји се из две целине. **Прва целина** описује и разматра историјски контекст у ком се развијају локална самоуправа и генерално урбанистичко планирање у Србији. Приказани су и анализирани периоди самоуправљања и централизације између 1953. и 2000. године, са већим акцентом на систему управљања локалним развојем, који је као институционална основа и правио разлику у положају генералног урбанистичког плана. **У другој целини** су тема генерални урбанистички план у периоду транзиције у Србији и његова улога у институцији управљања локалним развојем. Како је раније предочено да улога планирања у великој мери зависи од институционалне подлоге, пажња је посвећена детаљима институције управљања локалним развојем. Размотрени су појединачно делатници институције управљања локалним развојем, од кључних појединаца као што је председник општине, различитих органа власти, као што су веће и скупштина, до организација као што су јавна предузећа, невладине организације, и јавност. Посматране су и анализиране њихова улога и моћ у управљању локалним развојем, и посредан и непосредан, као и потенцијални утицај на улогу генералног урбанистичког

плана. Појединачно су размотрене најважније норме које обликују институцију локалног развоја, и утичу на улогу генералног урбанистичког плана, или имају потенцијала да позитивно утичу, укључујући сарадњу општина или директиве ЕУ. У посебном делу су издвојене норме које се тичу институције генералног урбанистичког плана и које обликују како понашање делатника унутар ове институције, тако и производ, односно план и његов капацитет да оствари значајну позитивну улогу у локалном развоју.

У **петом поглављу** су представљене две студије случаја кроз које се сумира и приказује тензија и неусклађеност генералног урбанистичког планирања и институције управљања локалним развојем. У питању је емпиријско истраживање на конкретном случају имплементације генералног урбанистичког плана у општини Младеновац. Након представљања случајева, приказана је дискусија изложених података.

У **шестом поглављу**, односно у **Дискусији резултата, закључцима и правцима даљих истраживања** сумирају се резултати претходних истраживања, проверавају се почетне хипотезе и отварају правци за нова истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

После демократских промена 2000-године у Србији област урбанистичког планирања још није доживела своју темељиту реформу и прилагођавање новом окружењу. Разлог томе је изузетна сложеност процеса одлучивања и контроле просторног развоја, трансдисциплинарни карактер истраживања система, процеса и метода планирања, као и недостатак иницијативе власти и средстава за истраживање. Претпоставка сваког напора у правцу промене и прилагођавања новим условима је детаљна анализа стања и функционисања система просторног планирања. Теза кандидаткиње Данијеле Савкић представља подухват усмерен на критичко преиспитивање улоге генералног урбанистичког плана у хијерахијском систему управљања простором које може бити од значаја како за развој дисциплине урбанистичког и просторног планирања тако и за укупан друштвено економски развој у Србији. Кроз истраживање коришћене су теорије и модели кроз које теоретичари посматрају тренутно стање у области урбанистичког планирања и управљања локалним развојем.

Оригиналност теме се огледа у чињеници да до сада тема улоге генералног урбанистичког плана у локалном развоју у Србији није обрађивана. Такође релативизација утицаја модела планирања на његову улогу и стављање акцента на утицај институционалних оквира је слабо обрађивано подручје. Повезивањем неоинституционализма и урбанистичког планирања, пракса планирања, њени резултати и облик се повезују са ширим институционалним оквиром. Овакав приступ ставља другачије светло на улогу урбанистичког планирања, која се не посматра независно од комплексног институционалног система, у коме су узроци ефикасности и ефективности увек последица односа институционалног оквира и деловања унутар њега. При томе се сасвим оправдано, наглашава не само примена већ и потреба прилагођавања теоријских модела, чиме се теорије проверавају и даље унапређују.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидаткиња је у оквиру докторске дисертације користила обимну литературу и изворе из области урбанистичког планирања, неоинституционалне теорије, теорија демократије и законске регулативе. Избор, обим и квалитет библиографских јединица указује на то да је кандидаткиња упозната са кључним теоријским расправама и резултатима, као и са релевантним примерима у области коју истражује, као и да на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова. Заснована на изузетно широком и сложенем референтном оквиру, дисертација се позива на укупно 354 библиографске јединице.

Као најзначајнији извори коришћени у истраживању издвајају се:

- Alexander, E. R. 2005. Institutional transformation and planning: from institutionalization theory to institutional design. *Planning theory*, 4 (3), pp. 209-223
- Ansel, C. & Gash, A. 2007. Collaborative planning in theory and practice. *Journal of public administration research and theory*, 18 (4), pp. 543-571, doi: 10.1093/jopart/mum032
- Вујошевић, М. (1995) Планирање на почетку периода транзиције. У: Лазаревић Нада (ед.), *Урбано планирање и политика*, Београд: Архитектонски факултет, стр. 147-56
- Вујошевић, М. и Петовар, К. 2006. Јавни интерес и стратегије актера у урбанистичком и просторном планирању. *Социологија*, 48 (4), пп. 357-382
- Guthmann, A. & Thompson, D. 1996. *Democracy and disageement*. Harvard College: President and Fellows.
- Дамјановић, Д., Јеринић, Ј. и Павловић-Крижанић, Т. 2011. *Хоризонтална и вертикална координација у поступку доношења одлука од значаја за локалну самоуправу у Србији*. Београд: Палго центар
- Dowal, D. E. 1992. Benefits of minimal land use regulations in developing countries. *Cato journal*, 12 (2), pp. 413-423
- Ђорђевић, С. 2002. Систем локалне самоуправе у Србији и Југославији (1804-2000). У: Упоредна искуства локалних самоуправа. Магна агенда: Београд
- Ђорђевић, С. 2011. *Изазови децентрализације и регионализације у Србији*. <http://www.decentralizacija.org.rs/vesti/Desavanja/Izazovi-decentralizacije-i-regionalizacije-u-Srbiji.sr.html>
- Закон о планирању и изградњи. 2014. "Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014 и 145/2014
- Innes, J. E. & Booher, D. E. 2002. *The impact of collaborative planning on governance capacity*. IURD Working Paper Series. Berkley: Institute of Urban and Regional Development, UC Berkeley
- Klosterman, R.E. 1985. Arguments for and against planning. *Town Planning Review*, 56(1), pp. 5-20, http://www.urban-is.de/Annex/HTML/Kap1/F%FCr&Wider-Planung/Klosterman-for&against_planning.pdf

- Klosterman, R. E. 1980. A Public Interest Criterion. *Journal of the American Planning Association* 46 (July): 323-33.
- Лазаревић Бајец, Н. 1999. Генерални урбанистички план — план који ће се остваривати. У: П. Бадовинац, Н. Лазаревић Бајец и М. Ралевић (ур.): *Реализација урбанистичких планова — проблеми, методи, могућности*. Едиција Урбанологија. Београд: Архитектонски факултет.
- Лазаревић Бајец, Н. 2007. Тржиште и планирање – дебата која траје. У М. Јанић, В. Трифуновић, и М. Ралевић (ур.): *Инвеститори – инвестиције. Место и значај у изради стратегије просторног и урбаног развоја Србије*. Београд: Удружење урбаниста Србије.
- Lazarević Вајес, N. 2009. Rational or collaborative model of urban planning in Serbia: institutional limitations. *Serbian architectural journal*, 1, pp. 81-106
- Lane, J-A. & Ersson, S. 2000. The new institutional politics: performance and outcomes. London & New York: Routledge, pp. 23-37
- Meyer, J. W. & Rowan B. 1977. Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. *The American journal of sociology*, 2, pp. 340-363
- Nedović-Budić, Z. 2001. Adjustment of planning practice to the New Eastern and Central European context. *Journal of the American Planning Association*, 67 (1), str. 38-52
- Nedović-Budić, Z., Tsenkova, S. And Marcuse, P. 2006. The urban mosaic of post-socialist Europe. In Z. Nedović-Budić, S. Tsenkova and P. Marcuse (eds): *The Urban Mosaic of Post-Socialist Europe: Space, Institutions and Policy*. New York: PhysicaVerlag
- Nort, D. C. 1990. *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 3-9, 83-91
- Pateman, C. 1982. *Introduction to Participatory and workplace democracy: a theoretical development in critique of liberalism*, by R. M. Mason. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Sager, T. 2005. Communicative Planners as Naïve Mandarins of the Neo-liberal State? *European Journal of Spatial Development*, December 2005, <http://www.nordregio.se/EJSD/>
- Selznik, F. 1996. Institutionalism 'Old' and 'New'. *Administrative science quarterly*, 2, pp. 270-277
- Scott, W. R. 1994. Institutions and organizations: toward a theoretical synthesis. In: W. R. Scott & J. W. Mayer (eds.), *Institutional environments and organizations: structural complexity and individualism*. London: Sage.
- Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (Устав СФРЈ). 1974. <http://mojustav.rs/wp-content/uploads/2013/04/Ustav-SFRJ-iz-1974.pdf> (приступостварен 22.02.2014.)
- Feinstein, S. S. 2000. New directions in planning theory. In S. Feinstein and S. Campbell: *Readings in planning theory*. Malden: Blackwell publishing.
- Fainstein, S. S., and Fainstein, N. I. 1979. New debates in urban planning: The impact of Marxist theory within the United States. *International Journal of Urban and Regional Research*, 3 (3), pp. 381-403

- Flyvbjerg, B. 1998. *Rationality and power: democracy in practice*. Chicago: The University of Chicago press.
- Foucault, M. 1980. *Power/Knowledge*. New York: Pantheon
- Healey, P. 1996. The communicative turn in planning theory and its implications for spatial strategy formation. In S. Feinstein and S. Campbell: *Readings in planning theory*. Malden: Blackwell publishing.
- Healey, P. 1999. Institutional analysis, communicative planning, and shaping places. *Journal of planning education and research*, 19, pp. 111-121

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Почетна фаза истраживања подразумева процес прикупљања документационе основе, класификације и систематизације. Приликом систематизације извора примењена је метода анализе садржаја, као и компаративна анализа самих садржаја. Након идентификације и систематизације извора, дефинисани су параметри и критеријуми истраживања. На радовима ауторитета у областима планирања, управљања, одлучивања, институционалног организовања, формиран је аналитички оквир, јединствени модел савременог колаборативног управљања и институционалног оквира. Критичком анализом издвојених података о проблему, предмету и пољу истраживања успостављене су узрочно-последичне везе урбанистичког планирања и ефикасности, ефективности просторних интервенција и локалног развоја. Све варијабле су обједињене кроз модел институција представљен у истраживањима Скота (Scott, 1994), у коме су обједињена истраживања неоинституционалних теоретичара о томе како функционишу и како се одржавају поједине структуре и процедуре управљања.

Метода анализе података је коришћена за истраживање закона, планова, политика, одлука и других докумената везаних за систем управљања локалним развојем у Србији и карактеристике локалног планирања. Критичком анализом прикупљеног материјала формирана је слика управљања локалним развојем у Србији и одређена улога урбанистичког планирања у систему. Подаци везани за управљање развојем у општини Младеновац су прикупљени увидом у планове, законе, одлуке, развојна документа, статуте, решења, закључке, секундарну литературу и др., као и у непосредном контакту са актерима који су део процеса управљања и одлучивања. Метода испитивања (интервју) је обимно коришћена за истраживање током студије случаја. У служби студије случаја, критичком анализом докумената и одговора добијених током испитивања дефинисани су интереси који управљају процесима планирања на локалном нивоу. Такође, кроз интервјуе и анкете су расветљена очекивања која локални актери/стејкхолдери имају у односу на урбанистичко планирање.

У последњој фази истраживања коришћене су методе синтезе, класификације и интерпретације резултата истраживања. Поступак теоријског извођења заснован је на методама научне анализе и има за циљ потврђивање / побијање претпостављених хипотеза истраживања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Истраживање има примену у информисању научне и стручне јавности о стању генералног урбанистичког планирања у управљању локалним развојем у Србији. У питању је први неопходни корак ка променама система који се није значајно мењао од периода самоуправљања. Постављена је основа за развој система планирања који је прилагођен институционалним околностима – мање подложен злоупотребама и више са интегрално стратешким карактером. Широкој примени посебно доприноси чињеница да је резултате истраживања могуће применити фрагментарно или интегрално, што указује на њихову флексибилност и адаптивност.

У практичном погледу, истраживање је значајно за разумевање реалног удела који урбанистички планови, а самим тим читава урбанистичка пракса, имају у управљању локалним развојем у Србији. Јединицама локалне самоуправе у Србији предстоји већа децентрализација, већа финансијска независност у односу на државни буџет, и самим тим оштрија борба за опстанак. Уколико се јасно не установи како изгледа процес доношења одлука о просторном развоју, ко учествује у процесу, шта је гаранција да ће развој кренути и остати на одређеном правцу, и ко је одговоран за овакав исход, локалне самоуправе могу бити неконкурентне на тржишту инвестиција, или за аплицирање код кредитних институција и развојних фондова.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација указује да кандидаткиња влада истраживачим методама и теоријским знањима из области урбанистичке теорије и праксе управљања локалним развојем. У дисертацији су уочене способности кандидата да препозна и издвоји актуелни проблем истраживања, да у односу на њега препозна и примени теоријске поставке које проблем директно или индиректно конотира, да у односу на њих одреди одговарајући истраживачки контекст и одабере адекватне истраживачке методе.

У теоријској и аргументацијској елаборацији, посебно су препознате способности кандидата да успоставља продуктивне релације теоријских поставки из области урбанизма и друштвених наука и усмерава их ка извођењу закључака.

На основу детаљног увида у дисертацију, комисија је уверена да кандидат поседује потребна знања и вештине за успешно бављење научним радом у области савремене праксе урбанистичког планирања и на тај начин доприноси развоју савремене теорије урбанизма и праксе.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Данијеле Савкић доприноси развоју уже научне области *урбанизам и просторно планирање*.

Основни допринос у раду је представљање праксе планирања и његове улоге у локалном развоју у Србији. Истраживање је од великог значаја у теоријском,

емпиријском и методолошком смислу за даљи развој урбанистичких истраживања као и праксе управљања локалним развојем у Србији. Истраживања система планирања и контроле развоја су предуслов за неопходне реформе и адаптације. Квалитетна истраживања подразумевају добро познавање теорије планирања као и увид у низ различитих области од великог значаја за сложена трансдисциплинарна истраживања.

Допринос истраживања у теоретском смислу је обједињавање теоретских позиција приступа неоинституционализма економског и социолошког приступа и његова примена на истраживање институција локалног развоја и урбанистичког планирања. Такође, за истраживање урбанистичког планирања, колаборативни модел је комбинован са рационалним. Обе комбинације теоретских модела су коришћене из разлога јер је у пракси и теорији примењена конвергенција датих модела.

Са аспекта теме улоге генералног урбанистичког плана у локалном развоју у Србији, допринос истраживања се огледа у релативизацији инструмента који представља законски оквир и чија је примена неминовна у свакодневной пракси. Посматрање урбанистичког планирања у односу на институционални систем, где су последице продукт међусобних утицаја, доприноси новом сагледавању и процењивању улоге планирања у Србији. Систем планирања, наслеђен из претходних периода није се трансформисао у односу на нове околности, што за резултат има генералну опозицију планирању у политичкој и стручној јавности. Рад доприноси објашњењу постојећег стања и узрока за његово одржавање који се могу тражити и у систему планирања и у институционалном оквиру у коме се налази. На тај начин су створени услови за редефиницију улоге планирања у усмеравању просторног развоја у новим друштвеним и економским околностима у Србији.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Дисертација је пажљиво формулисана, научно заснована и представља заокружену истраживачку целину. Изабрани проблем провере позиције и улоге генералног урбанистичког плана у процесу управљања локалним развојем у Србији након демократских промена 2000-те године је од великог значаја за теорију и праксу планирања у Србији и до сада није истраживан на сличан начин. У истраживању се види изузетан теоријски напор у повезивању колаборативног модела управљања и неоинституционалне теорије, са класификацијом управљања као институције, кроз које су у процесу усмеравања локалног развоја мапиране мреже учесника, интереса, токова моћи, утицаја, међузависности и сл. Разумевање проблема урбанистичког планирања у институцији управљања локалног развоја омогућава даљи рад на унапређивању улоге планских докумената у локалном развоју. Предочене су препреке у истраживању које су саставни део проблематике институционалног оквира локалног развоја, и кроз рад су дефинисана проблематична места у структурама одлучивања од значаја за изградњу нових инструмената просторног развоја.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија М13:

1. Milojkic, D. And Maruna, M. 2014. Saving urban planning from another utopian model. In: E. Vaništa Lazarević, M. Vukmirović, A. Krstić Furundžić and A. Đukić: *Keeping up with technologies to improve places*, Chapter 2, Cambridge Scholars Publishing

Категорија М23:

2. Милојкић, Д. 2011. Дефинисање процене утицаја на социјални развој у урбанистичком и просторном планирању. *Sociology and space*, 193 (2), п.203

Категорија М24:

3. Savkić, D., Petrović, M., Maruna, M. And Đokić, V. 2015. Mayors as creators of the role of general urban plan. *Serbian architectural journal*, 7

Категорија М33:

4. Milojkic, D. & Simić, I. 2012. The principles of sustainability in goals and projects in local strategic plans in Serbia. *New urbanity cities vs. global challenges*, STRAND International symposium, Belgrade, April, 2012

Категорија М45:

5. Маруна, М., Михајлов, В. и Милојкић, Д. 2011. Урбани дизајн у функцији културно одрживих решења. У: У. Радосављевић и К. Лаловић (ур.): *Савремени приступи урбаном дизајну за одрживи развој Србије – истраживање потенцијала и могућности развоја доњег подунавља*. Београд: Архитектонски факултет
6. Милојкић, Д. и Маруна, М. 2013. Иновативне мере регулисања ефеката климатских промена у урбанистичком планирању. У Ђокић, В., Лазовић, З. (ур.). *Утицај климатских промена на планирање и пројектовање III: Креирање стратегија и образаца*. Београд: Архитектонски факултет

Категорија М63:

7. Милојкић, Д. и Милојкић, С. 2013. Утицај урбанистичког планирања на приватне иницијативе у области управљања отпадом у Србији. *Планска и нормативна заштита простора и животне средине*, Асоцијација просторних планера Србије, Географски факултет Универзитета у Београду, Завод за урбанизам Града Суботице, Палић, Април, 2013

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и детаљне анализе докторске дисертације кандидаткиње Данијеле Савкић дипл.инж.арх, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одабраном темом, и да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације, тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и применљивости за будућа истраживања. Кроз израду дисертације, као и кроз објављене радове у монографским публикацијама, зборницима међународних конференција, међународним и домаћим периодичним публикацијама, кандидат је показао способност за самосталан научно-истраживачки рад.

На основу свега претходно наведеног у Реферату, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **„Улога генералног урбанистичког плана у управљању локалним развојем у Србији после 2000-те године“** кандидата Данијеле Савкић дипл.инж.арх. прихвати, изложи на увид јавности и упуту на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, маја 2016. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Марија Маруна, ванредни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Проф. др Владан Ђокић, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Проф. др Милош Живковић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Правни факултет